

0575
T.20

1-1 1974

ANALELE ȘTIINȚIFICE

ALB

UNIVERSITĂȚII „AL. I. CUZA“

DIN IAȘI

(SERIE NOUĂ)

SECȚIUNEA II

b. Geologie

TOMUL XX, ANUL 1974

REV. 1974

ОТДЕЛЕНИЕ
ГЕОГРАФИЧЕСКОЙ И СТАТИСТИКИ
Библиотека по естественным
наукам АН СССР

PUNCTAPTYPCHUS RECTECOSTATUS CUZZI, 1961
ÎN STRATELE CU APTYCHUS DIN ROMÂNIA

DE
ILIE TURCULEȚ

Depozitele faciesului pelagic-batial al neojurasicului din Carpații Orientali se dovedesc a fi ineputabile în privința faunei de aptychi. Astfel, din stratele cu *Aptychus*, pe lângă zecile de specii descrise până în prezent (I. Turculeț, 1964, 1972; I. Turculeț și C. Grasu, 1965, 1967, 1971 etc.; M. G. Filipescu et al., 1961; I. Marinescu, 1958 etc.) cercetările pun în evidență noi forme nesemnificate.

În Nota de față, vom prezenta o specie de aptychi nouă pentru neojurasicul din țara noastră, anume *Punctaptychus rectecostatus* Cuzzi, 1961.

Punctaptychus rectecostatus Cuzzi (Pl. I, fig. 1)

1880. *Aptychus punctatus* Favre, p. 42, pl. III, fig. 14.
1935. *Punctaptychus punctatus* Trauth, p. 315, pl. XII, fig. 3.
1960. *Punctaptychus punctatus* Closs-Darcy, pl. I, fig. 1.
1961. *Punctaptychus rectecostatus* Cuzzi, p. 46, pl. XVII, fig. 4-6.
1972. *Punctaptychus punctatus* Bombița, pl. I, fig. 15.

S-a observat încă mai demult că între formele de *Punctaptychus* din grupa A de sculptură și cele de *Lamellaptychus* din aceeași grupă, există evidente relații de homeomorfism (Trauth, 1935; 1938; Gasiorowski, 1962). S-a constatat, totodată, că și relațiile dintre formele de punctaptychi din grupa A sînt aceleași cu cele dintre lamellaptychii din aceeași grupă.

Cercetările făcute de Cuzzi (1961) asupra faunei de punctaptychi din malmul lombard, l-au condus pe autor la separarea speciei *Punctaptychus rectecostatus*. Este vorba, deci de forma de *Punctaptychus* homeomorfă speciei de *Lamellaptychus rectecostatus* (Pet.) em. Trauth.

Diagnoză. Materialul nostru este format din 2 piese, reprezentînd valve de dimensiuni mijlocii, cu convexitate relativ mare. Ornamentația sculpturală este tipic punctaptychoidă. Coastele pornesc de pe marginea internă a valvei și traversează rectiliniu valva, terminîndu-se pe marginile simfizală, externă și laterală. Cîteva coaste, numai din extremitatea apicală a valvei au o alură beyrichoidă — formînd o inflexiune slabă locală (dealtfel, ca și la *Lamellaptychus rectecostatus* (Pet.) em. Trauth). Capetele externe ale coastelor sînt rectilinii.

Pe fața internă a valvelor, se observă striuri concentrice, foarte fine, inegal dezvoltate.

Dimensiuni : *L* (lungimea) = 37 mm ; *S* (lungimea liniei simfizale) = 30 mm ; *lat.* (lățimea) = 17 mm ; *l* (proiecția lățimii maxime pe linia simfizală) = 26 mm ; *LE* (lățimea suprafeței latero-externe) = 2,5 mm ; *G* (grosimea maximă) = 1,5 mm.

Proveniență. Cele două exemplare de care dispunem reprezintă piețele operculului aceluiași amonit. Ele provin din marno-calcarele roșii-vișinii violacee, care se dezvoltă în miezul anticlinalului deversat, situat pe partea stângă a șoselei Sadova—Pojorita (Cîmpulung-Bucovina), la est de cariera Măgura.

Vîrsta. Ansamblul faunei din depozitele care conțin această specie de aptychi indică o vîrstă kimmeridgian-tithonică (neojurasic superior).

Observații. G. Cuzzi (1961) descrie specia nouă (*Punctaptychus rectecostatus*) după un material recoltat din calcarele inferioare de „Majolica“ și din formațiunea „rosso ad aptyci“ din malmul Lombardiei. Acest material, judecînd după exemplarele figurate pe planșa XVII, nu este întrutotul concludent, deoarece nu arată sigur natura terminației coastelor în zona externă. Astfel, la exemplarele de la figurile 4 și 5, zona externă a valvelor lipsește complet, iar la exemplarul de la figura 6 (probabil cel mai bine conservat) nu putem vedea clar terminațiile coastelor. Or, aspectul capetelor externe ale coastelor are o deosebită importanță în determinare : dacă ele cad rectiliniu pe marginea externă avem de-a face cu o formă, iar dacă aceste capete se curbează spre marginea simfizală — cu o altă formă.

Facem, deci, convenita precizare că la *Punctaptychus rectecostatus*, coastele urmează un traseu rectiliniu pînă la extremitatea externă a valvei (absolut identic cu situația de la *Lamellaptychus rectecostatus* (Pet.)).

Discuții. Exemplare de *Punctaptychus rectecostatus* conține și fauna de aptychi figurată de G. Bombiță (1972) de la Poiana Botizei (M. Lăpuș). Astfel, pe planșa I, fig. 15, acest autor determină o formă de *Punctaptychus rectecostatus* ca „*Punctaptychus punctatus* (VOLTZ) stricto sensu“¹. Aspectul ornamentației, însă, nu lasă dubii în privința apartenenței acestei forme la specia *Punctaptychus rectecostatus* Cuzzi.

¹ Este, poate util de remarcat că mai multe din formele de aptychi figurate de G. Bombiță (1972) în lucrarea respectivă — dealtfel, deosebit de valoroasă — ridică probleme de determinare. Dacă ne referim la aptychii cu coaste, am putea constata că :

1. Forma menționată la p. 27 și pe pl. I, fig. 3, sub numele de „*Laevilamellaptychus A. inflexicosta* Trauth var. *cincta* Trauth“ reprezintă mai degrabă un *Lamellaptychus lamellosus cinctus* Trauth (*Laevilamellaptychus* nu poate fi în nici un caz ; acest gen, dealtfel, nici nu are o asemenea specie și subspecie descrise în literatură pînă în prezent, iar structura ornamentației pe jumătatea extern-terminală a valvei ne indică subspecia citată de noi mai sus).

2. Forma de la planșa I, fig. 5, determinată tot ca „*Laevilamellaptychus A.*

- Fig. 1. *Punctptychus rectecostatus* Cuzzi, valea Moldovei Sadova-Pojorîta (Rarău Bucovina), kimmeridgian-tithonic ($\times 1,8$).
- Fig. 2. *Punctptychus punctatus fractocostatus* Trauth, Valea Seacă-Cîmpulung-Bucovina, tithonic, ($\times 1,5$) (a — simfizal).
- Fig. 3, 4. *Punctptychus punctatus* (VOLTZ) f. typ. Trauth, Valea Moldovei Sadova-Pojorîta, kimmeridgian-tithonic, ($\times 2$, respectiv 1, 3).

În afară de specia *Punctaptynchus rectecostatus* Cuzzi, am considerat necesar să facem o prezentare paleontologică și subspeciei *Punctaptynchus punctatus fractocostatus* Trauth. Această subspecie a fost semnalată în stratele cu *Aptychus* de către M. G. Filipescu et al. (1961), dar n-a fost descrisă și figurată.

Punctaptynchus punctatus fractocostatus Trauth
pl. I, fig. 2

1935. *Punctaptynchus punctatus* (Voltz) var. *fractocosta* Trauth, Trauth, p. 320—321.

1962. *Punctaptynchus*, grupa A, *punctatus* (Voltz) var. *fractocosta* Trauth, Gasiowski, p. 261, fig. 17/6.

Diagnoză. Valve de dimensiuni mijlocii, cu ornamentație tipic punctaptychoidă. Coastele pornesc de la marginea intern-apicală și se orientează spre marginea externă.

În mersul lor, ele sufăr o inflexiune generală, mediană, retroversă, destul de adâncă. De la această inflexiune, coastele merg paralel, căzînd rectiliniu pe marginea externă simfizală.

Dimensiuni. L=25 mm; S=22 mm; l=18 mm; lat. = 11 mm; LE=2,6 mm.

Proveniență. Forma provine din marno-calcarele cenușiu-deschise de pe Valea Seacă (Cîmpulung-Bucovina).

Vîrstă. Din punct de vedere cronostatigrafic, această formă se localizează la nivelul tithonicului.

În concluzie, Nota de față semnalează pentru prima dată în țara noastră prezența speciei *Punctaptynchus rectecostatus* Cuzzi, făcînd și cîteva precizări asupra diagnozei speciei respective și menționează totodată unele observații asupra unor faune de aptychi din Carpații Orientali.

inflexicosta Trauth var. *cincta* Trauth" reprezintă probabil un *Lamellaptynchus beyrichi* (Opp.) em. Trauth.

3. Forma de pe pl. I, fig. 4, în nici un caz nu este un *Lacvilamellaptynchus* (la care coastele lipsesc pe zona extern-terminală).

4. Formele de la fig. 8 și 9, pl. I, par mai degrabă *Punctaptynchus punctatus* (Voltz) decît „cf. *P. mon(t)salvensis*”, deoarece terminațiile coastelor sînt rectilinii în zona extern-terminală a valvelor.

5. Forma de pe pl. I, fig. 11, este un *Lamellaptynchus carpathicus* Turc. și nu „*Lamellaptynchus cf. inflexicosta* Trauth”.

6. Forma de la fig. 16, pl. I, pare a fi un *Punctaptynchus punctatus fractocostatus* Trauth.

7. Forma de la fig. 13, pl. I, este un *Lamellaptynchus beyrichi* (Opp.) f. typ. Trauth.

8. Forma de pe pl. II, fig. 4, este un *Lamellaptynchus beyrichi fractocostatus* Trauth.

9. Forma de pe pl. II, fig. 6, este mai curînd un *Lamellaptynchus beyrichi* (Opp.) decît *L. arvae* Trauth descris din neocomian.

10. Formele de pe pl. II, fig. 7 și 8 sînt *Lamellaptynchus rectecostatus* (Pet.) f. typ și nu „cf.” pentru că orice *L. rectecostatus* are, în evoluția sa ontogenetică, pînă la lățimea de 8 mm a valvei, costulație cu inflexiune beyrichoidă (spre marginea simfizal-apicală), iar în rest (spre marginea laterală) coastele își păstrează un traseu rectiliniu. De aceea, valvele mai mici de 8 mm lățime nu pot fi determinate ferm dacă aparțin la *Lamellaptynchus rectecostatus* sau la *Lamellaptynchus beyrichi*.

BIBLIOGRAFIE

- Bombiță Gh. (1972) — *Studii geologice în Munții Lăpușului*. An. Inst. geol. Rom., vol. XXXIX, p. 26—30, București.
- Closs Darcy (1960) — *Contribuição ao estudos dos Aptychi (Cephalopoda Ammonoidea) do Jurásico*. Esc. geol. Porto Alegre, Publ. esp. 2, p. 1—67, Porto Alegre.
- Cuzzi G. (1961) — *Osservazioni sul genere Punctaptychus e sulla specie Punctaptychus punctatus (Voltz) f. typ.* Boll. Soc. Pal. Ital., vol. I, nr. 2, p. 43—51, Modena.
- Favre E. (1880) — *Description des fossiles des couches tithoniques des Alpes Fribourgeoises*. Mém. Soc. Paléont. Suisse, p. 42, vol. VII, Geneva.
- Filipescu M. G., Iliescu G., Dumitrică P. (1961) — *Stratele cu Aptychus din Valea Cărbunarea, în Ghidul excursiilor B. Carpații Orientali*. Asoc. Carp.-Balc., Congr. V, p. 66—67, București.
- Gasiorowski S. M. (1962) — *O aptychach zebrowanych*. Roczn. Pol. Tow. geol., vol. XXXII, fasc. 2, p. 227—280, Krakow.
- Marinescu I. (1958) — *Aptychus-Schichten im Kreideflysch der Ostkarpathen (Rumänien)*. N. Jahrb. f. geol. u. Pal., Bd. 107, 1, Stuttgart.
- Trauth Fr. (1935) — *Die Punctaptychi des Oberjura und der Unterkreide*. Jahrb. geol. Bundesanst., Bd. LXXXV, H. 3—4, p. 309—332, Wien.
- Trauth Fr. (1938) — *Die Lamellaptychi des Oberjura und der Unterkreide*. Palaeontographica, Abt. A, Bd. LXXXVIII, p. 115—228, Stuttgart.
- Turculeț I. (1964) — *Stratele cu Aptychus din chiuveta mezozoică a Rarăului (Carpații Orientali)*. An. șt. Univ. Iași. Sect. II b, t. X, p. 45—70, Iași.
- Turculeț I. și Grasu C. (1965) — *Asupra virstei stratelor cu Aptychus de la izvoarele Trotușului (Hăghimaș)*. An. șt. Univ. Iași, Sect. II b, t. XI, p. 45—52, Iași.
- Turculeț I. și Grasu C. (1967) — *Observații asupra stratelor cu Aptychus din regiunea Dămuc—Valea Rece*. Rev. Șt. „Stejarul”, vol. I, p. 25—36, Piatra Neamț.
- Turculeț I. și Grasu C. (1971) — *Données stratigraphiques et de corrélation concernant les couches à Aptychus des Carpates Roumaines*. Acta geol. Acad. Sci. Hung., t. 15, p. 281—289, Budapesta.

PUNCTAPTYPCHUS RECTECOSTATUS CUZZI, 1961 DANS LES COUCHES
À APTYCHUS DE ROUMANIE

Résumé.

Le présent travail apporte de nouvelles données sur la faune d'*Aptychus* de Couches à *Aptychus* de Roumanie.

Entre les formes d'*Aptychus* a été identifié, pour la première fois en Roumanie, l'espèce de *Punctaptychus rectecostatus* Cuzzi.

L'ouvrage décrit cette espèce et fait des précisions sur sa diagnose.